

Barn- och
utbildningsnämnden

Yttrande över motion om handlingsplan mot hedersförtryck

Förslag till beslut

Yttrandet godkänns och översänds till Kommunstyrelsen

Sammanfattning

Motionen Handlingsplan mot Hedersförtryck vilken skrivits av Stefan Krstic (L) och Helen Wretling (L) har remitterats till barn- och utbildningsnämnden för yttrande.

Yttrandet skall överlämnas till kommunstyrelsen senast den 26 oktober 2016.

Motionen yrkar på fem olika insatser för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Det är att inrätta en handlingsplan, genomföra en kartläggning i skolan av hederskulturen bland unga i Eskilstuna, inrätta en samverkansgrupp bestående av berörda myndigheter, utbildningsinsatser samt att inrätta en hjälptelefon. Syftet med åtgärderna är att öka engagemanget för frågan och skapa ett långsiktigt förebyggande arbete mot hederskulturen.

Nämnden föreslår att istället för en handlingsplan ska berörda verksamheter se över sina rutiner och riktlinjer för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck och skapa nya där det behövs. När det gäller kartläggningen vill nämnden hänvisa till kartläggningen *Elvahundra*, som föreningen Varken hora eller kuvad presenterat under 2016. Det kan dock finnas anledning att göra om den kartläggning som länsstyrelsen Sörmland genomförde 2003-2004 bland yrkesverksamma. Att en samverkansgrupp med berörda myndigheter och organisationer representerade inrättas av kommunen ställer sig nämnden positiv till. Viktigt att samverkansgruppen som arbetar med frågan får en tydlig uppdragsbeskrivning, mål och syfte. Utbildning är bra för de yrkesgrupper som kommer i direkt kontakt med hedersrelaterat våld och förtryck. Det Eskilstuna kommun föreslås göra i frågan om hjälptelefon är att samla ihop redan befintliga nationella hjälptelefoner och göra dem publika på www.eskilstuna.se och andra platser där behovet finns.

Ärendebeskrivning

Den 9 maj 2016 lämnade Stefan Krstic (L) och Helen Wretling (L) in en motion på åtgärder för att motverka hedersförtryck i Eskilstuna kommun.

Motionärerna yrkar på följande:

- Att Eskilstuna kommun inrättar en handlingsplan mot hedersförtryck
- Att kommunfullmäktige ger uppdrag åt Barn- och utbildningsförvaltningen att genomföra en kartläggning bland skolor för att se hur utbredd hederskulturen är bland unga
- Att kommunen inrättar en samverkansgrupp med representanter från berörda myndigheter och organisationer som ska verka mot hedersförtryck
- Att medarbetare inom berörda förvaltningar utbildas för att öka kunskapen och skapa samsyn
- Att Eskilstuna kommun tar initiativet till att inleda ett samarbete med andra aktörer för att inrätta en hjälptelefon för unga som utsätts för hedersrelaterat förtryck

Syftet med åtgärderna är att öka engagemanget för frågan och skapa ett långsiktigt förebyggande arbete mot hederskulturen.

Yttrande

När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck har det många beröringspunkter med mäns våld mot kvinnor. Båda har sin grund i kön, makt, sexualitet och kulturella föreställningar om dessa. Våldet och förtrycket utövas ofta i en nära relation där den våldsutsatta på olika sätt är beroende och känslomässigt bunden till förövaren eller förövarna. Det som kan vara skillnaden är att det hederrelaterade våldet och förtrycket har en kollektiv karaktär och har en större legitimitet hos inblandade i omgivningen, samt att utövandet av våldet i större utsträckning kan vara en kollektiv handling med fler än en förövare inblandade. De flesta som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck är flickor och unga kvinnor, men även unga män, homo-, bi-, och transsexuella personer av båda könen drabbas. (*Eskilstuna – en Fristad för kvinnor*, Handlingsplan och kunskapsöversikt 2015-2017. Antagen av kommunfullmäktige den 27 november 2014, §236, s.46.)

Frågan om hedersrelaterat våld och förtryck är viktig och det är bra att den synliggörs och lyfts upp på agendan. Problematiken är komplex och utifrån det har samråd skett mellan de förvaltningar vars nämnder är remissinstanser; Barn- och utbildningsförvaltningen, Kultur- och fritidsförvaltningen, Socialförvaltningen, Torshälla stads förvaltning och Vård- och omsorgsförvaltningen.

Motionären yrkar på att Eskilstuna kommun inrättar en handlingsplan mot hedersförtryck. Här vill nämnden lyfta fram att det redan finns skrivningar i redan befintliga planer i kommunen som rör hedersrelaterat våld och förtryck. Som exempel kan nämnas Eskilstuna – En FriStad för kvinnor och På spaning efter

jämställdheten (mål 5) där det står: ”mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer ska bekämpas genom utbildningsinsatser, utveckling och kvalitetsäkrade metoder och arbetssätt till stöd och skydd för kvinnor som utsatts för våld. Insatser ska även ges till flickor och pojkar som upplever våld samt män som utövar våld.”

Det finns även en handbok från Länsstyrelsen Sörmland från 2005, *Förtryck och våld i hederns namn – en handbok i arbetet mot hedersrelaterat våld*. Den innehåller bland annat en vägledning för hur man då ville arbeta i Sörmland mot hedersrelaterat förtryck och våld. I första hand riktade den sig till medarbetare och arbetsgivare inom skolan, socialtjänsten och polisen, men också till kvinno-/tjejjourer och ungdomsmottagningar.

Skolverket har också tagit fram ett stödmaterial till hur rektor, lärare och elevhälsans personal på olika nivåer kan arbeta med allt från rätten till sex- och samlevnadsundervisning och ett förtroendefullt föräldrasamarbete till den akuta situationen, då flickan eller pojken är utsatt för hot. Syftet med materialet är att ge stöd till skolledare i grund- och gymnasieskolan om hur skolan kan arbeta med frågor om hedersrelaterat våld och förtryck. (*TILL REKTOR: Hedersrelaterat våld och förtryck - Skolans ansvar och möjligheter*, 2010) I läroplaner liksom i skollagen finns skrivningar som förebygger och motverkar hedersrelaterat våld och förtryck när de tillämpas i praktiken.

Med anledning av att det redan finns planer och stödmaterial som delvis eller i sin helhet innehåller arbetet med det hedersrelaterade våldet och förtrycket föreslår nämnden att det inte inrättas en ny handlingsplan. Fokus bör istället riktas på att se över och/eller skapa rutiner och riktlinjer för de verksamheter i kommunen som på olika sätt kommer i kontakt med det hedersrelaterade våldet och förtrycket för att garantera snabba och trygga insatser. För skolan har rektor ett huvudansvar och att tillsammans med elevhälsan se över att rutiner finns och är dessa är kända hos all personal.

Avseende motionärernas förslag att kartlägga hur utbredd hederskulturen är bland unga i Eskilstuna kommun vill nämnden hänvisa till den kartläggning, *Elvahundra*, som föreningen, Varken hora eller kuvad, har genomfört bland 1100 ungdomar och ca 50 föräldrar och som presenterades under 2016. Sannolikt skulle en kartläggning på Eskilstunas skolor likna de resultat *Elvahundra* kartläggningen uppvisar.

Det finns en kartläggning, som länsstyrelsen Sörmland genomförde 2003-2004, som entydigt visar att hedersrelaterat hot och våld mot flickor och unga kvinnor är omfattande. Här var det yrkesverksamma, socialtjänst, skola, polis och ungdomsmottagningar samt kvinnojourer och andra som svarat på länsstyrelsens enkät. Under 2002 hade dessa myndigheter och organisationer kontakt med ca 200 flickor och unga kvinnor i länet i åldrarna 12-35 år, som på något sätt omfattas av hedersvåld och förtryck. Eskilstuna kommun ansågs i den kartläggningen vara en av de kommuner i landet, där problematiken var mest omfattande. Kommunen hade

sedan många år uppmärksammat frågan och bedrivit ett arbete inom socialtjänsten, skolan och arbetsmarknadsförvaltningen. En ny sådan undersökning skulle band yrkesverksamma skulle kunna ge en bild av nuläget i Eskilstuna och Sörmland.

Det tredje yrkandet från motionärerna är att kommunen ska inrätta en samverkansgrupp som ska verka mot hedersvåld och förtryck med representanter från berörda myndigheter och organisationer. Nämnden ser positivt på en sådan samverkansgrupp. Innan gruppen tillsätts måste först syfte, uppdrag och mål formuleras tydligt. En samordnare och sammankallande för gruppen föreslås ha ett nära samarbete med den nyinrättade tjänsten Kvinnofridssamordnare samt övrigt kvinnofridsarbete i kommunen.

Motionärerna yrkar på att medarbetare inom berörda förvaltningar utbildas för att öka kunskapen och skapa samsyn om arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck. Förslaget går helt i linje med de mål som står i Eskilstuna – En FriStad för kvinnor och i På spaning efter jämställdheten. På kommunens Internportal finns en webbutbildning för all personal som heter Uppdrag motverka mäns våld mot kvinnor. I den tas ämnet hedersrelaterat våld och förtryck upp. De grundläggande kunskaperna kan räcka för att kommunens medarbetare ska få en samsyn för frågan. När det gäller de yrkesverksamma inom skola, i skola framförallt elevhälsans personal (kuratorer och skolsjuksköterskor), och socialtjänst så ses det som värdefullt att yrkesrollerna genomför utbildningar tillsammans. Utbildning bör ske i nära samarbete Länsstyrelsen Östergötland som arbetar på uppdrag av regeringen mot hedersrelaterat våld och förtryck och dess olika uttrycksformer som t ex barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning av flickor och kvinnor.

Det sista yrkandet gäller att Eskilstuna kommun bör tar initiativet att inrätta en hjälptelefon. Här vill nämnden hänvisa till att det redan finns flera etablerade nationella hjälptelefoner som bemannas av kompetent personal. Som exempel kan nämnas; BRIS (Barnens Rätt I Samhället), GAPF (Glöm Aldrig Pela och Fadime), NCK (Nationellt Centrum för Kvinnofrid) och TRIS (Tjejers Rätt I Samhället). Det Eskilstuna kommun kan göra är att samla ihop redan befintliga hjälptelefoner så att de finns samlade via webben samt platser där behovet finns exempelvis på våra skolor.

Viktigt när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck är att verka förebyggande så att våldet och förtrycket inte uppstår, vilket redan görs på olika sätt i kommunen. Kunskap är viktigt och bra kanaler för att utbilda kommunens invånare är bland annat genom förskola, skola, SFI, föreningar, fritidsgårdar, studieförbund och inom vård och omsorg.

Finansiering

Kostnader för utbildning och representation i en samverkansgrupp finns inte inom ramen för befintlig budget.

Konsekvenser för hållbar utveckling och en effektiv organisation

Att arbeta mot hedersrelaterat våld och förtryck bidrar till att både flickor och pojkar, kvinnor och män oavsett ålder, etnisk bakgrund, sexuell läggning och funktionsförmågor får förbättrade livsvillkor. Det skapar trygghet och förbättrar folkhälsan.

BARN- OCH UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN

Åsa Lundkvist
Förvaltningschef

Thomas Åkerblom
Kvalitetschef

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen

2016-05-09
Eskilstuna kommun
Kommunfullmäktige

Motion

Handlingsplan mot hedersförtryck

Det hedersrelaterade våldet- och förtrycket har sin bakgrund från en tid då det inte fanns nedskrivna lagar, polis eller en dömande makt. Istället låg det på brottsoffrets närstående att straffa förövaren. Patriarkatet har ofta varit det som fått hederskulturen att leva vidare där mannens skyldighet var att se till att de kvinnliga familjemedlemmarna uppförde sig.

Hedersförtrycket tar sig i olika uttryck, oftast grundat på kön och ålder. Det handlar exempelvis om hård socialkontroll från familj, släkte och även bekanta. Särskilt viktigt för hederskulturen är kvinnans sexualitet, där kyskhet blir det centrala mellan skam och heder inom släkten.

Nyligen presenterade föreningen Varken Hora eller Kuvad en rapport där 1 100 ungdomar mellan åldrarna 12 och 18 i segregerade Stockholmsförorter tillfrågades hur de upplever sin egen frihet (*Elvahundra - En studie om kartläggning av förekomsten av diskriminering och förtryck i hederns namn bland 1100 ungdomar och 50 tals föräldrar*).

Rapporten visar att 83 procent av tjejerna bara får ha tjejkompisar. 73 procent av tjejerna anger att de inte får vara ihop med en kille innan äktenskapet och 56 procent får inte delta i fritidsaktiviteter där också pojkar deltar. Mer än 70 procent av tjejerna säger att deras föräldrar inte tillåter att de har sex innan äktenskapet. Undersökningen visar även att majoriteten av tillfrågade pojkarna också är utsatta för hedersförtryck.

Advokaten Elisabeth Massi Fritz, som är målsägarbiträde i flera mål rörande mäns våld mot kvinnor, säger att det finns ett stort mörkertal där många av ungdomarna i undersökningen säkerligen blivit utsatta för hedersbrott. Brott som ofta går ut på tvång, hot, påtvingade äktenskap och grova kvinnofridskränkningar.

Eskilstuna skiljer sig inte ifrån övriga svenska städer. Även vi brottas med hedersförtryck. 2012 delade länsstyrelsen ut 120 000 kronor till organisationer med bas i Eskilstuna för att motverka hedersrelaterat förtryck.

Vi Liberaler anser att det behövs ett mer långsiktigt arbete och större engagemang för att arbeta förebyggande mot hederskulturen. Därför föreslår vi följande åtgärder för att lyfta hedersfrågorna i kommunen;

Vi vill att det genomförs en kartläggning i skolorna för att ta reda på hur utbrett hederskulturen är och få en uppskattning över hur många elever som lever hedersrelaterade liv.

Vi vill att Eskilstuna kommun inrättar en handlingsplan mot hedersrelaterat våld – och förtryck för att tydliggöra vilket ansvar kommunen har. På så sätt kan vi tackla problemen och rikta insatserna rätt till berörd personal i de kommunala förvaltningarna, ge dem utbildning för att öka kunskapen kring hedersrelaterat våld och skapa samsyn.

Vi anser även att kommunen behöver inrätta en samverkansgrupp från berörda myndigheter och organisationer som ska verka mot hedersförtryck. Eskilstuna bör ta initiativ tillsammans med andra aktörer att inrätta en hjälptelefon för unga som har utsatts för hedersrelaterat förtryck.

Att bekämpa hedersförtrycket är en av vår tids viktigaste jämställdhetsutmaningar. Ingen ung flicka eller pojke ska behöva bli utsatt för hedersförtryck – varken i Eskilstuna, Sverige eller världen. Det är dags att sätta stopp för hedersförtrycket som fråntar unga människor deras mest grundläggande mänskliga rättigheter och det är rätten att bestämma över sitt eget liv!

Liberalerna yrkar därför

- **Att Eskilstuna kommun inrättar en handlingsplan mot hedersförtryck**
- **Att kommunfullmäktige ger uppdrag åt Barn- och utbildningsförvaltningen att genomföra en kartläggning bland skolor för att se hur utbredd hederskulturen är bland unga**
- **Att kommunen inrättar en samverkansgrupp med representanter från berörda myndigheter och organisationer som ska verka mot hedersförtryck**
- **Att medarbetare inom berörda förvaltningar utbildas för att öka kunskapen och skapa samsyn**
- **Att Eskilstuna kommun tar initiativ till att inleda ett samarbete med andra aktörer för att inrätta en hjälptelefon för unga som utsätts för hedersrelaterat förtryck**

För Liberalerna

Stefan Krstic

Helen Wretling